

LJUDSKO SLOVSTVO

Slovanski deseterec

Slovanska antiteza

Ustno slovstvo vsebuje liriko, epiko, dramatiko in tudi premislek o slovstvu samem.

Južni Slovani so imeli ustno slovstvo že pred časom Konstantina in Metoda (9. in 10. st → univerza v Ohridu omenja tudi ustno slovstvo).

1536 knez Hvara zapiše pet pesmi z notami: 2 epski, 2 lirski in zdravljico.

To izročilo se je ohranilo do moderne. Najpomembnejši zbiralec je bil Vuk Stefanović Karadžić (Kopitarjev učenec), ki je ustno slovstvo tudi razlagal. Ločil ga je na:

– ženske pesmi: polne čustev – lirika

– moške pesmi: ne vsebujejo nič neresničnega – epika

– dramatika v zametkih: imenoval jih je prehodne pesmi – v baladah in romancah

Ustno slovstvo je razdelil časovno in po obsegu: najstarejše (pred bitko na Kosovu 1389), srednje (do 1702 – pod Turki) in mlajše (do 1804 – prva srbska vstaja). Slovenska zbiralca: Fran Miklošič in Matija Murko, kasneje Karel Štrekel.

V slovstvu prevladujeta domoljubje in svobodoljubje, požrtvovalnost in skupnost.

Južnoslovansko ustno slovstvo je eno najbogatejših na svetu in ga primerjajo s Homerjevimi epi. Jakob Grimm pravi, da je južnoslovansko slovstvo žlahtnejše od nemškega, ker ne vsebuje vulgarnih in grobih besed in je izredno ritmično.

Ustno slovstvo ima svoje ustaljene obrazce (kopje ubojito) in dvodelne pridevnike (kostolomno kopje), značilne konce (čiča Miča gotova je priča; što su rekli, tako se steklo).

Epska objektivnost je pogosto samo navidezna. Kontrastiranje in stopnjevanje – ponavadi se vse zgodi po 3X (na tem temelji epika).

V epiki je najprej opisano junakovo rojstvo, ki je vezano na neke nadnaravne sile (fizična moč in umske sposobnosti. Sledi ženitev, ki je povezana s prerokbami, ki jih premaguje junak sam. na koncu pa je smrt, vezana na izjemno junaštvo.

Najlepše so balade → Hasanaginica, Smrt majke Jugovića. Tudi v prozi se pojavljajo pomembna dela: Predrag in Nenad, Kraljevič Marko, veliko je ugank in sentenc, junaške anekdote, šaljive anekdote, erotične anekdote.

HASANAGINICA je balada s področja današnje Bosne. Nastala je med 1646 in 1649, prvi pa jo je zapisal italijanski potopisec Alberto Fortis, od tedaj naprej pa se je začela prevajati (Goethe, Scott, Puškin, Mickiewicz). Hasanaginica je ena najlepših balad, ki je kdajkoli nastala. Dogajanje balade je postavljeno v Vrdol, kjer je imel Hasan-aga Arapović velika posestva. Temelji njegove kule (utrdbе) so vidni še danes. Hasan-aga je hude poškodbe staknil v boju s krščanskimi odpadniki in medtem ko je ranjen ležal, ga njegova žena Fatima ni nikoli obiskala (zaradi sramu, saj je bilo v tisti patriarhalni družbi ženino mesto doma z otroki). Hasan-aga se je razjezil in poslal ženi sporočilo, naj ga ne čaka v kuli, ampak naj se vrne k svoji materi v Klis. Ona ga vseeno čaka, ko pa se Hasan vrne, jo nažene z dvora.

Hasanaginica se zlomi, ker ne more več do svojih otrok. Hasan-agova surovost se kaže, ko svojim otrokom pravi: »sirotice svoje koje majka neće ni da pogleda«. Fatima umre od bolečine. Po eni razlagi, naj bi Hasanaginica sama sestavila balado, ker ni imela komu povedati o svoji bolečin. (Celotna balada je na koncu.)